ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԱՐԱՐԱՏՅԱՆ

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՒՌՆԻԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՎԵՑՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ — ԶՄԻՒՌՆԻԱ ՈՒՐԲԱԹ 10 ՓԵՏՐՎԱՐԻ 1856 — ԹԻՒ 513

ԶՄԻՒՌՆԻԱ, 10 ՓԵՏՐՎԱՐԻ

Մօտաւոր խաղաղութեան յոյսերը երթալով կը հաստատուին. անոր բարի ազդեցութիւնները արդէն ամէն տեղ տարածուեցան. արմատաց գիները թէ Լիւրոպոյ և թէ Ասիոյ մէջ նշանաւոր կերպիւ իջան և օրըստօրէ իջնալու վրայ են։

Թէպէտև տակաւին հաշտութեան բանախօսութիւնները չսկսան. և խաղաղութիւնը դեռ կատարուած չէ. բայց պատերազմ վարող տէրութեանց քիչ կամ շատ յոժարամտութիւնը և առհասարակ ամէն ժողովրդոց բաղձանքը տեսնելով, անտարակոյս սկսուելու բանախօսութիւնները յաջող վախճան մը պիտի ունենան։

Հաւասիկ լեզուր դեսպանաց ցուցակը որ ներկայ պիտի գտնուին 'ի Փարիզ հաշտութեան ժողովին մէջ։

Պրուսիոյ կառավարութեան կողմանէ.

Բարոնն Մանտֆէլի կոմսը՝ որ կայսեր արտաքին գործոց տեսուչն է, և տը Պուրքընէյ սեպուհը, որ իւր լեզուր դեսպանն է 'ի Վիեննա։

Աւստրիոյ կառավարութեան կողմանէ.

Պարոն Հաւբսթէն կոմսը՝ որ Աւստրիոյ կայսեր արտաքին գործոց տեսուչն է. և Հիւսլեր սեպուհը որ իւր արտաքոյ կարգի լեզուր դեսպանն է 'ի Փարիզ։

Մեծին Բրիտանիոյ կողմանէ.

Պրէոնսըն կոմսը՝ որ Անգլիոյ Լիսգուհւոյն արտաքին գործոց տեսուչն է և Լորտ Պոմվլի՝ որ Անգլիոյ դեսպան է 'ի Փարիզ։

Ռուսիոյ կառավարութեան կողմանէ,

Օրլոֆ կոմսը՝ որ Ռուսաց կայսեր բանակի օգնական զօրապետ և տէրութեան խորհրդոյն անդամ է, և Պրիւնով սեպուհը՝ որ իւր արտաքոյ կարգի լեզուր դեսպանն է գերմանական դաշնակցութեան քով։

Սարտենիոյ տէրութեանը կողմանէ,

Վեսմոֆայլ տը Պաւլու կոմսը և Վիլլամարինա երևելի մարքիզը։

Թուրքաստանի կողմանէ.

Բարձրապատիւ Ալի փաշա Մեծ Լեզերգոսը և Մեհեմմէտ Ռէմիլ պէյը, որ օսմանեան դեսպան է 'ի Փարիզ։

Առայժմ Բրուսիոյ տէրութեան այս խորհրդոյն մասնակից ըլլալուն վրայ բան մը չիզրուցուիր. ուստի կերևի թէ տակաւին այս խնդիրը որոշուած չէ մեծ տէրութեանց մէջ։

Անգլիոյ բարլամէնթը յունվարի 31ին ըստ նոր տումարի՝ սովորական հանդիսիւ բացուեցաւ. ուր վեհափառ թագուհին անձամբ ներկայ էր և պատուական գահախօսութիւն մը ըրաւ, որուն գլխաւոր մասունքը հետևեալներն են.

«Միլորտք և Տեարք,

«Բարլամէնթին դոցուելէն 'ի վեր, դաշնակցոյ զօրքը նշանաւոր և ծանրակշիռ յաջողութիւններ ստացան։ Սև–Օռվուն մէջ ունեցած Ռուսիոյ մեծ պատուհասը, Սվեատապոլը կրսեմ ինկաւ առաջի հատուցուն յարատևութեան և անյողդողդ քաջութիւն դաշնակիցներու զօրութեանց։ Իմ ծանր ուշադրութեանս ենթակայ են միշտ ծովային զինուորական պատրաստութիւնները վասն նոր տարուոյն։

«Պակսոյն թէպէտև պատերազմին գործողութիւնները աղդու կերպիւ յառաջ տանելու համար ամէն ջանք 'ի գործ դնելու պատրաստ եմ, բայց և այնպէս պարտք համարեցի ինձ չմերժել որևիցէ առաջարկութիւն մը, որ կրնայ պատուաւոր և ապահով հաշտութեան յոյս մը տալ արժանաւոր կերպիւ։ Ուստի երբոր Աւստրիոյ կայսրը առաջարկեց ինձ մտերս, ինչպէս նաև իմ օգոստափառ դաշնակցիս Պաղլիացւոց կայսեր, իւր բարեկամական ջանքը 'ի գործ դնել Ռուսաց կայսեր առջև աշխատելով բարեկամական կերպիւ լմընցնել վէճի տակ եղած խնդիրները, իմ հաճութիւնս տուի միաբանութեամբ դաշնակցացս ընդունելու այս օրինակ առաջարկութիւն մը. և ուրախ եմ ծանուցանելու ձեզ այսօր որ քանի մը պայմաններ որոշուեցան, որոնք կը յուսամ թէ կրնան իբրև հիմն ըլլալ խաղաղութեան դաշնագրութեան մը։

«Այս դաշնագրութեան վերաբերեալ բանախօսութիւնները շուտով պիտի սկսին 'ի Փարիզ. և հոգ պիտի տանիմ որ յիշեալ բանախօսութեանց մէջ ամենևին միտքերնիս չելլեն այն բաները որոց համար պատերազմին ձեռք զարնուեցաւ. այլև արժան կը համարիմ իմ ծովային և զինուորական պատրաստութիւններս ամենևին չնուազեցնել մինչև որ հաշտութեան, հաճելի դաշնագրութիւն մը 'ի գործ դրուի։

«Ազգային յարգոյ պատգամաւորք,

«Տէրութեան գալ տարուան ծախուց ցուցակը ձեր առջև պիտի դրուի։ Այս ցուցակը այնպիսի կերպիւ շինուած է, որ պատերազմին պահանջած ծախքը հոգացուի եթէ դժբաղդաբար հաշտութիւնը չիկատարուիր։

«Միլորտք և Տեարք,

«Բաղդ է ինձ դիտելու որ, թէպէտև պատերազմը շատ նեղութիւններու, տուրքերու և զոհերու պատճառ եղաւ իմ ժողովրդեանս, 'ի վերայ այսր ամենայնի իմ տէրութեանս եկամուտները և զօրութիւնները անվնաս կրմնան։

«Վստահ եմ իմ հաւատարիմ հպատակացս այրական քաջութեանը և լուսաւորեալ ազգասիրութեանը վրայ, որ պիտի շարունակեն իրենց օգնութիւնը, զոր մինչև ցայսօր վեհանձնաբար մատուցին ինձ. և կրնան ապահով ըլլալ որ իրենցմէ ուրիշ զոհեր պիտի չպահանջեմ բայց միայն ինչ որ օրինաւոր կերպիւ հարկ պիտի ըլլայ իմ տէրութեանս մեծամեծ օգտից, պատուոյն և արժանաւորութեանը համար։

—Մեր աչաց առջև ունիմք, կրսէ Բրէս լեգիրը, Անգլիոյ բարլամէնթին երկու խորհրդանոցաց մէջ եղած վիճաբանութեանց ցուցակը. որոց համեմատ կը տեսնուի, որ Գլառէնսըն կոմսը լորտերուն խորհրդանոցին մէջ և լորտ Բէլմբրսթրն ազգային պատգամաւորաց ժողովոյն

ՔԱՆԱՆԱՔԱՆԱՆ

ՀԵՆՐԻԿՈՍ ԻՇԷՆՖԵԼԵԱՆ

Կամ ի՞նչպէս այս պատանին Աստուծոյ վրայ ծանօթութիւն ստացաւ։

Մի՛այնոյը։

(Շարունակութիւն 511)

Այս լեռներուն մէջ ու թանամէայ արգոյ անապատական մը կը բնակէր, Հայր Մանրատ անուամբ, որոնք բոլոր գաւառին մարդիկներէն մեծարեալ էր իր խմաստութեան և ողջմտութեան պատճառաւ. հովիւը ասոր քով բերելու խորհեցաւ գտած տղան։ Ոգնարանը զուռի վեր լեռան մը վրայ էր Լճակին եղերքը՝ որնոր պզտիկ արքայութեան մը կրնմանէր։ Նապատականին փոքրիկ հիւղը կնիւնով (սալ) ու մամուռով ծածկուած, ձողաբաձ որթովմը և պտղատու ծառերով հովանաւորուած, ամենագեղեցիկ ծաղկամբք և ծաղաւէտ բոյսերով լեցուն պարտէզի մէջ էր։ Ետեր այդի մը կար որ լերան կողմը կը ծածկէր. քովը ցորենի արտ մը և երկրին ամէն տեղ, մինչև անդամ ժայռերու մէջ պտուղներով բեռնաւորուած ծառ մը, կամ գոնէ հաղարջենի (ֆրէնք իւզիմի ֆիտանը) ու մորիի (զմաուլա) տունկ մը կը տեսնուէր, որոնց ամէն մէկ հատը նկատողին զուարճութիւն կը պատճառէր։ Ոգնարանին մատուռը որուն քով փոքրիկ զանգակատուն մ'ալ կար, քայրաժայռի մը վրայ շինուած էր, որ դէպ 'ի լիճը կընայէր, և սանդուխով կելլուէր որնոր փայլուն գոյնզգոյն քարերով քանդակուած էր։

Երբոր երիտասարդ հովիւը Հենրիկոսին հետ պարտէզին դուռը հասան, մեծարգոյ անապատականը փայտէ նստարանի մը վրայ նստած էր խնձարենւոյ մը հովանիին տակ այնպիսի տեղ մը որ պայծառ կերպով լճակը կը տեսնուէր. մեծ գիրք մը առջևը դրած մտադրութեամբ կը կարդար. մնացած մազերը իւր ճաղատ գլուխը կը պատակէին, և ձիւնի պէս սպիտակ մորուք մը ունէր. բայց իր այտերը կարծես թէ պատանեկութեան պայծառութիւնը կը պահէին։ Երբ զանոնք տեսաւ, քաղաքավարութեամբ ոտք ելլելով, բարեւեց գանոնք. և հովիւին պատմութիւնը մտադրութեամբ և կարեկցաբար մտիկ ըրաւ. բազկացը մէջ առաւ զՀենրիկոսը. և իր անունը հարցուց։ Անմիջապէս իմացաւ որ երևելի ընտանիքէ մը եղած պիտի ըլլայ, աւազակներէն յափշտակուած. թողուր ինձի այս խեղճ տղեկը ըսաւ հովիւին, և ջլլայ թէ մէկումը անոր հոս ըլլալը իմացուներս։ Կը յուսամ որ ես իրեն ընտանիքը նորէն կը գտնեմ. աւելի ապահով կըլլայ իմ քովս կենալովը քան թէ ուրիշ տեղ ըլլալու ըլլայ նէ. անոնք իմ խղճիս միջոցաւ կը հեռանան, գիտեն որ վերցուներու ոչ ոքի և ոչ արծաթ կայ. իսկ բարի խրատները, կեցուցիչ խօսքերը որ անգին գանձեր են և հարստութիւն ներէն աւելի նախամեծար են, իրենց տաղտկալի բաներ կերևայ։ "Վերջը տղուն դառնալով, բարի եկար սիրելի Հենրիկոս ըսաւ, կուզեմ հոս պէս խնամել, հոգ տանել վրադ մինչև որ կարենամ վերադարձուցանել զքեզ քու ծնողացդ գիրկը. և այսուհետև ինծի՝ հայր քաղցր անունը պիտի տաս"։

Վերջը բարի անապատականը իր հիւրերուն հաց ու կաթ բերաւ։ Հովիւը իր անպաճոյճ կերակուրը լմընցուներլէն ետև, երբ ցուպը առած դէպ 'ի հոտը վերադառնալ կուզէր. Հենրիկոս ջուղեց թողուլ զանի. սկսաւ լալ և հանդերձէն բռնեց որ չերթայ մինչև խաշնարածը խօսք տալու որ շուտ ետ կը դառնայ, ու դառնուկ մը անոր ընծայ ըրաւ, որով տղուն սիրտը հանդարտեցաւ և վերջին ատենի ուրախացաւ. քանզի աչացը անդին բան մը կը թուէր այս ընծան։

Արեգակը և ծաղիկները։

Գթած ծերունին Հենրիկոսին հետ խօսակցութիւն ընելու համար նստարանին վրայ քովը նստեցուց զանի. սիրելի՛ տղաս ըսաւ անոր, ամենևին չես ճանչնար ուրեմն հայրդ և մայրդ։ "Այո, պատասխանեց տղեկը, ամենագեղեցիկ մայր մը ունիմ որ գրպանիս մէջն է, ահա՛ տեսէք ըսաւ և անմիջապէս փոքրիկ պատկեր մը հանեց զորնոր հետը առած էր և ընտիր սակէ (սաղթիան) կարմիր ամանի մը մէջ դրուած. խեղճ Հենրիկոսը բնաւ չէր հայած իւր մորը նկարագիրը ցորեկուան տեսն. սքանչացաւ անոր գեղեցիկու-

---

ԺՏԵՒ ԵՐԿՐՈՅ 512, 511 և 512 ԹԻՒԵՐԸ։

մէջ գրեթէ մի և նոյն բացատրութիւնները տուին։ Ֆրանցի երկուքն ալ յայտնեցին հրապարակաւ թէ, եթէ Փարիզի մէջ ըլլալու ժողովքէն հաշտութիւնը չծագի, կառավարութիւնը միտք ունի և պատրաստ է յառաջ տանելու զպատերազմը ևս առաւել զօրութեամբ քան ղնախընթաց տարին։ Լորտ Գլառէնտըն յարեց նաև թէ Գաղղիոյ կառավարութիւնը ևս այս դիտաւորութեամբ է։ Բայց խաղաղութիւնը կրնայ յուսացուիլ։ Ընտարակոյս եթէ պատերազմը շարունակուելու ըլլար և երբորդ յարձակում մը ըլլար, կրնայինք աւելի օգտակար պայմաններ ստանալ. ռակայն այժմեան պայմանները բաւական են պատերազմին նպատակը ձեռք բերելու։ Ուստի հաշտութիւնը պատուաւոր պիտի ըլլայ ամէն կողմանց համար։ Ռուսիոյ անկեղծութիւնը հաստատուն պէտք է համարուիլ, ըսաւ, քանի որ հակառակ դէպքը երևան չելլեր։ Իսկ Անգղիոյ անկեղծութիւնը կատարեալ է։ Լորտ Գլառէնտըն յայտնապէս ուզեց հանել այն խօսքերը որ տարածուած են Լիմասին Մեծին Բրիտանիոյ. որուն ապագայ ուրիշ դիտաւորութիւններ կուտան։ Անգղիոյ կառավարութեան կողմանէ բանախօսութեանց մէջ արտաքոյ կարգի լեզուր դեսպան որոշուած ըլլալով, շուտով Փարիզ պիտի երթամ, ըսաւ, մտերիմ բաղձանքով և հաստատուն կամքով որ նպաստամատոյց ըլլամ ընդհանուր խաղաղութեան գործադրութեանը։

—Յայտնի է որ Անգղիոյ կառավարութիւնը թէ Գերմանիոյ մէջ թէ Թուրքաստանի և թէ Իտալիոյ մէջ վարձքով զինուորներ ժողովելց արևելեան իւր բանակը զօրացնելու համար։ Այժմ կրնայ հաստատուն թէ այս զինուորները՝ Մեծին Բրիտանիոյ ծառայութեանը մէջ պիտի մնան միշտ, թէև հաշտութիւնը՝ ի գործ դրուելու և արևելեան պատերազմը վերջանալու ըլլայ։ Կըսուի թէ Անգղիան յիշեալ օտարական զօրքերը միտք ունի Հնդկաստան յուղարկելու։

— Թայմզ լրագիրը հետևեալ կերպիւ կըպատասխանէ Գաղղիական լրագրութեանց, որոնք կըմեղադրեն անգղիական թերթերը վատ դիմգոհութեանը զոր ցուցին՝ ի մասին հաշտութեան բանախօսութեանց։

«Գաղղիական լրագրութիւնները թիւր մեկնութիւններ տուին անգղիական լրագրոց ընթացքին. և յանդիմանեցին զանոնք որ մեծ բաղձանքով չընդունեցան Ռուսիոյ առաջարկութիւնները, որպէս թէ այս առաջարկութիւնները կատարեալ հաշտութեան արժէք մը ունեցած ըլլան. կամ թէ անգղիական լրագրոց ցանկութիւնն արգելքներ ցանելէր մօտաւոր հաշտութեան ճանապարհին վրայ։ Այսիկա սխալ կարծիք մըն է։ վասնզի չուզեցինք անպատեհ և քաղաքականութեան դէմ եղած փոյթ մը ցուցընել թշնամական գործոց դադարմանը համար, նմանապէս չուզեցինք քաջալերել յարձակողական հակամիտութիւնը Ռուսիոյ, ցոյց տալով մեծ բաղձանք մը ազատուելու ծանր պատուհասէն զոր բերեցաւ ազգաց վրայ։

«Մեր գիտցածը այն է որ, հաշտութեան բանախօսութեանց մէջ, մեծ ազգ մը կրպարտաւորի նոյն հաստատուն և անփոփոխելի որոշումը պահել ինչպէս որ պատերազմին մէջ։ Եւ ինչպէս որ չհեռանար պատերազմէն՝ անոր սասկալի և գարշատեսիլ հետևութեանցը համար, նոյնպէս պէտք չէ որ անխոհեմաբար հաշտութեան ծոցը իյնալ, անոր հրապուրիչ և քաղցր արդեանցը համար։ Սակայն պիտի տեսնեն որ թէպէտ դժուարաւ համոզուեցանք թէ պատերազմը իւր վախճանին կըմատնայ, բայց և այնպէս մենք ևս ամենուն հետ կըցանկանք հաշտութիւն կատարեալ գործադրութիւնը տեսնել։ Սակայն կարծեմք որ մեր արժանաւորութեան համեմատ և մեր զինուց ու մեր բանախօսութեանց ամենէն ապահով օգտիցը համեմատ կըքարկի մեզ հաստատուն պահելով մեր ձեռքը եղած դիրքերը և մեր բերկրութիւնները ու մեր ինդակցութիւնները թող տալով այն ժամանակին, երբոր պատերազմ վարող տէրութիւնները հանդիսական կերպիւ իրենց ստորագրութիւնին պիտի դնեն պարտաւորիչ դաշնագրութիւն մը ներքև»։

— Իգրոպուրկէն յունվարի 19 ամսաթուով կըգրեն Փարիզի Ռէյի լրագրոյն։

«Գնվալիա Ռէ-ս լրագրոյն յունվարի 16 թիւը, նմանապէս Ազեյլ Դէ-Նրէ լրագրոյն ամսոյս 16ին 17ին, 18ին և 19ին հրատարակուած թերթերը վերջին սկսան ոտանաւորներ և արձակ յօդուածներ հրատարակել՝ որոնք ջատագոված կերպիւ թշնամական են. արևմտեան տէրութեանց և մանաւանդ Անգղիոյ համար։ Ռուսաց տպագրութեան հակառակութիւնները ընդդէմ արևմտեան տէրութեանց՝ որոց հետ մեր (Ռուսիոյ) կառավարութիւնը կուզէ բանախօսութիւններ ընել՝ ի վերայ հիմանց պարզունակելոց աւտրիական առաջարկութեանց մէջ, այս հակառակութիւնները, կըսեմք, խստիւ կըդատապարտուին այս տեղ այն մարդիկներէ որոնք անկեղծութեամբ կըցանկան խաղաղութեան վերահաստատութիւնը տեսնել։

«Ռուսիոյ տպագրութեան այս անկարգ ընթացքը տեսնելով, կիսի թէ մեր (Ռուսաց) քաղաքագէտ անձինքը չեն հաւատար որ ըլլալու բանախօսութիւններէն հաշտութիւն պիտի ծագի։ վասնզի կայսերական դատաքննութիւնը գրոց (սանսիւր) արժան չհամարեցաւ արգելուլ լրագրաց գրգռիչ լեզուն և նախատական տեսակները որ ամեն օր կըհրատարակուին. և գիտէք որ այս տեղ բան մը չկրնար տպագրուիլ առանց յառաջագոյն դատաքննութեան առջև դրուելու և քանի մը անգամ աչքէ անցնելու։ Յօդուածիմ մէջ, որ այս օրերս հրատարակուեցաւ և որուն վերնագիրն է Ն.-աղէալ Ի.-ղոպան՝ կըկարդամք թէ Զարին մարդասիրութիւնը, որ շատ անգամ յօգնութիւն կանչուեցաւ Իւրոպայէն, վերջապէս պիտի հաճի խաղաղութիւնը շնորհելու միւս անգամ աշխարհիս այն կողմին, որ իւր կուրութեանը մէջ, իւր թագուհի բաղուկները վերցուց ընդդէմ հիւսիսային հսկային։

Յետագայ յօդուածը՝ ըստ խնդրոյ անոր ազատապատիւ հեղինակին, կրփութամբ հրատարակելու՝ ի տեղեկութիւն հասարակութեան։

Երգոյ խմբագիր։

Երգն յայտնի է ձեր յարգութեան Օ.օնալ ու Մասիս օրագիրներուն արդի վիճաբանութիւնը որ բաւական ատեն է սկսեց՝ ու լմընալուն սահմանին մէկտեղ խելքը չթափանցեր. ինձի համար ևս ազէկ բան մը չեմ տեսներ այս տեսակ կրօնական վէճերը օրագիրներու մէջ տեսնելս. բայց ինչ և իցէ արդէն ձեռք զարնուած բանի մը վրայ խօսելը՝ շատախօսութիւն է։

Դիրդ Օ.օնալին ու Մասիսին կռիւը տաքցած ատենը, մեք ալ անձնական տկարութիւն ունենալով յանդամայս տուեր արդիւնցանք. բայց չեմ գիտեր ինչ օգուտ մարդիկներ երազած են ու վերջն ալ գտած որ մեր հիւանդութիւնը կեղծեալ է, որպէսզի աս միջոցին յիշեալ հիւանդերուն վրայէն մեզի բան հացըվի նէ կոչնակցութիւնիս երևան չելլէ։

Ընչափ սասկալի մեծութեամբ ու ստութիւն . . . սխալ մը շտկելու համար մեր վրայ այսչափ պզտիկ բիծ մը սրբելու նպատակաւ է, որ յարգութեանդ ուղղուած ներկայ նամակիս ծոցը կըգտնաք. ինչպէս այս պարագաներուն մէջ կըլնամ խոստովանիլ նէ՝ անոնց գրի առնուածը կըմանդրեմ, արդ՝ այ խմբագիր, յիշեալ յօդուածը ներկայ նամակիս հրատարակէք. կարելի է մեր անձնական բարեկամները համոզուին, որ սուրբ եկեղեցիէն ուսած դաւանութիւններս դիտենք, և մեռնելու ատենիս ալ նոյն դաւանութեամբ պիտի մեռնիմ առանց կողմակցութեան. գոնէ համոզվին, որ երբեք կարծածնուն պէս չեմ՝ եղած, և երբեք ըլլալու ալ չենք ցանկար, այլ միայն ճշմարտութիւնը կըյայտնենք՝ ի փառս Աստուծոյ և Եկեղեցւոյ։

թեանը և ադամանդներուն վայելութեանը վրայ որոնք կըփողփողէին արևին մէջ և աչքերը կը շլացունէին. ահ, ինչպէս լուսաւորուած է տունդ աղաղակեց։ Վերջը արեգակը ցուցնելով. ով, ըսաւ, այս բարձր տեղը այնպէս ոսկեձաձանչ գեղեցիկ ճրագը վառեց, որ մեր ըսլորտիքը եղածները կըլուսաւորէ. և այնքան լուսաւոր է որ կարող չեմ երկայն ատեն դիտելու զանի։ Մեր այրին մեջի եղածը ասոր քով շատ նուաղեալ և աղքատիկ է. բայց ինչպէս կըլլայ որ այս միշտ գեպ՝ ի վեր կըբարձրանայ, առջի բերան տեսայ որ ծառերու ետևէն կելլէր, և քիչ մը ետքը այնչափ վերացաւ, որուն չկի կրնար հասնիլ, թէև երկնաբերձ ծառի մը վրայ ալ ըլլայի։ Ի՞նչպէս կրնայ ըլլալ որ օդին մէջ այսպէս կախուած կըյառաջանայ, վասնզի և ոչ մէկ ամենաբարակ թելով մը կապուած կերևի, ով կըհրէ ուրեմն զանի և այնչափ բարձր տեղը ով ելլելով իւղ կըլեցունէ անոր մէջ։

Հայր Մանրատ հասկըցուց անոր որ այս գեղեցիկ և մեծ լուսաւորութիւնը Աբէ կըկոչուի. որ իրմէ հազարաւոր տարի առաջալկար, և ամեն օր կըյառաջանայ ու կըվարի առանց մէկ կաթիլ իւղի հարկաւորութիւն ունենալու՝ չեմ կրնար երբեք այդ բանին խելահաս ըլլալու ըսաւ Հենրիկոս, բայց այս գեղեցիկ ծաղիկները ինչ են, կրկնեց, ու դէպ՝ ի այս փոքրիկ ծաղկաղարդ ածուները երթալով որոնց ամեն մէկը ծաղկավաճառ կանանց կողովին կընմանէր, ահ, ինչպէս զարմանալի և գեղեցիկ կանանչ, կարմիր, դեղին գոյներով ներկուած են, ըսաւ, ինչպէս այս ալոր և անթիւ տերևները, միակերպ օրինակով կտրուած են, ինչ բանով կարելի է որ այսպէս ըլլան, վասնզի թղթէ ալ չեն. մանաւանդ քովերնին թանդ մը չարժէր։ Ոսկի ինձի արդեօք դու՞ ես որ այս ծաղիկները շինեցիր, բաւական ժամանակ անշուշտ վատնած ես. քանզի մէկ քանիին մէջ այնպէս անհաւատալի ճարտարութիւն և նրբութիւն մը կըտեսնեմ, զորոնք շինելու համար, պէտք է ընտիր մկրատ և սրատես աչքեր ունենալ, թէև ես ալ շատ ծաղիկներ յօրինած եմ, այսու ամենայնիւ ասոնց ամենին չեն հաւասարիր։

Մանրատ ըսաւ տղուն որ երբէք մէկը չկրնար ասոնց նման ծաղիկներ շինել, և ասոնք երկրէս յառաջ կուգան։ Հենրիկոս չէր հաւատար բսածին. «ատիկա անկարելի է, կըսէր, աւելի ինձի հաւատալի կերևայ որ դուք ըսած էք զանոնք»։ Օ՝երունի անապատականը ան ատեն մ՝ կոնի մը (խաշխաշ) գլուխ ներկայացուց որուն սերմը հասած էր. և անոր ձեռքերուն մէջ փշրելով զանոնք ըսաւ, ասոր մէջէն ելած ամեն մէկ փոքրիկ ու գեղեցիկ սերմերը երբ հողի վրայ ցանես ծաղիկներ յառաջ կըբերեն և բոլոր ուրիշ ծաղիկներն ալ նոյն օրինակ փոքրիկ սերմերէ յառաջ կուգան, տղան իր հայեցուածքը անապատականին վրայ դարձուց տեսնելու թէ արդեօք ստոյգ է ըսածները։ Ետքը ըսաւ անոր, ինչպէս կարելի է որ այսչափ մեծ ու գեղեցիկ ծաղիկ մը այդպէս փոքրիկ սերմէ մը յառաջ գայ։ անատեն հարկ էր որ այն սերմը ոսկեղէն ժամացոյցէ մը աւելի կարգաւորուէր։ Ճշմարտութեամբ կրնամ պատասխանել Մանրատ։ և ով արդեօք այդ սերմը յառաջ բերաւ, կրկնեց տղան, ինձի անանկ կերևայ որ այս ծաղիկները շինելը աւելի դիւրին է, քանզի սերմը յառաջ բերել։

Դարձեալ մեծ զարմացմամբ սկսաւ ծաղիկները դիտել։ Մինչև որ արևին տապէն անհանգիստ ըլլալով՝ այս ճրագը ինչպէս տաքութիւն կուտայ մարդու աղաղակեց։ Թէև շատ հեռու է, յիրաւի զարմանալի լուսատու մըն է։ Մանրատ խնձորենւոյ մը տակ առաջնորդեց զանի. որոնք թանձրախիտ ոստերովը նստարանը ու սեղանը կըծածկէր։ «Ահ, շատ զովէ հոս ըսաւ Հենրիկոս և շատ գեղեցիկ։ վերջէն խնձորենւոյն նայելով ասիկա ոչ միայն արեգակն լոյսէն, այլև անոր տաքութենէն իսկ կապահովցունէ զմեզ։ Ինչպէս մեծ է, և որչափ հազարաւոր գեղեցիկ տերևներ ունի։ Արդ՝ բուն ինձի կերևայ որ փայտէ շինուած է։ ուստի հիմա խելքս կըհասնի կոր որ այս բազմաթիւ ծաղիկները և տերևները քու ձեռագործդ չեն։ վասնզի անոնց շինելը ամենամեծ աշխատութիւն կըպահանջէն։

(Պիտի շարունակուի։)

Թարգմանեաց՝ ի գաղղիերէնէ

Այբեպ Կարապետ Պապեան։

Աշակերտ Մեսրոպեան վարժարանին։

ԱՐԱՐԱՏ

Հրատարակվում է Էջմիածնի Մայր Աթոռի տպարանում։

Տարեգրությունը՝ 6 ռուբլի։ Կիսամյակը՝ 3 ռուբլի։ Առանձին համարը՝ 50 կոպեկ։

Հասցեն՝ Էջմիածին, Արարատ։

Գրասենյակի ժամերը՝ առավոտյան 9-ից մինչև 12-ը։

ԱՐԱՐԱՏ

ԱՅՍՕՐՎԱ ԽՆԴԻՐԸ

Ամենայն հայոց կաթողիկոս Գևորգ Դ-ի հրամանով Հայոց հոգևոր ժողովի նախագահ Գարեգին Հովսեփյանցը հրավիրել է Հայոց հոգևոր ժողովի անդամներ՝ Գրիգոր Ալիշանի, Գրիգոր Տաղավարյանի, Գրիգոր Ղազարյանի, Գրիգոր Ղազարյանի, Գրիգոր Ղազ

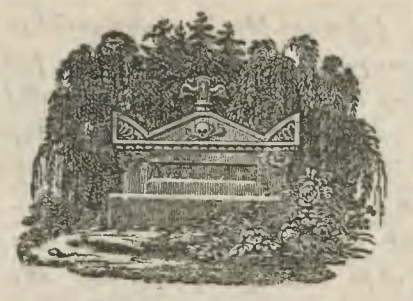

Յաւալի սրտիւ կրծանուցանեմք թէ վսեմափայլ Միսաքեան մեծահամբաւ Միսաք ամիրան անցեալ ամսոյ 31ին, կարճատև հիւանդութենէ մը ետև, առ Աստուած փոխեցաւ 'ի Կոստանդնուպոլիս խորին տրտմութիւն մէջ ձգելով իւր աղնուական զաւակունքը, իւր բազմաթիւ բարեկամները և գրեթէ բոլոր Հայոց ազգը։

Հանգուցեալ մեծաշուք Ամիրան, որուն հասակը հազիւ թէ 65 տարուան կար, մեծահարուստ հայազգի սեղանաւորներէն մէկն էր, և իւր զանազան ազգասիրական բարեգործութիւններովը ոչ քաղաքական բարձր կացութեամբը երևելի և մեծարգոյ հանդիսացեալ էր թէ մեր ազգին և թէ օտար ազգաց առջև։ Այսպիսի մեծանուն և առաքինի անձի մը անակնուելի մահը յիրաւի անմխիթար պիտի ըլլար բոլոր Հայ ժողովրդեան համար, եթէ յոյսերնիս հաստատուն ջլլար թէ հանգուցեալ Ամիրան դեռ կենդանի է և կենդանի պիտի մնայ միշտ իւր աղնուական բարեյիշատակ որդւովը։ որոնք իրենց վսեմափայլ հօրը առաքինութեանցը ժառանգորդ են ըստ ամենայն մասին։

Մեծաշուք հանգուցեալին յուղարկաւորութիւնը փառաւոր և շքեղ հանդիսիւ կատարեցաւ, և իւր մարմինը՝ ընկերութեամբ բազմաթիւ եկեղեցականաց, երևելի աշխարհականաց և խուռն ժողովրդոց Լենի Պափուէն՝ յատուկ շոգենաւով մը Պոսֆորի վրայ Էմիրկէն՝ գեղը փոխադրեցաւ, ուր իւր շինած եկեղեցւոյն և իւր պատրաստած գերեզմանին մէջ թաղուեցաւ։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ, 6 ՓԵՏՐՎԱՐԻ

Նախընթաց թերթովնիս հրատարակեցինք Անգլիոյ դեսպանին ըրած փառաւոր պարահանդէսը, զոր օգոստափառ Սուլթանը պատուած էր իւր ներկայութեամբը և ուր հրաւիրուած էին Հայոց, Յունաց, Հրէից, Հռոմէական Հայոց և աւետարանական Հայոց ազգապետ հովիւները։ Անցեալ ամսոյ 23ին երկու շաբթի գիշերը միևնոյն շքեղ փառաւորութեամբ տեղի ունեցաւ նաև Գաղղիոյ դեսպանատան պարահանդէսը, ուր ներկայ էր Նորին Վեհափառութիւնը՝ ընկերութեամբ իւր գլխաւոր պաշտօնատարաց։

—Բարձրագոյն Մեծ-Էպարքոս Պալի փաշան՝ ուղղակցութիւն Բարձրագոյն Դրան առաջին թարգման Նուրէտտին պէյին, Աֆիֆ պէյին, Արիֆի պէյին և Ռէլալ պէյին, անցեալ ամսոյ 31ին Գաղղիոյ Սանֆ անուն շոգեկարժ ֆուէկաթով Ճամբայ ելաւ Մարսիլիա երթալու, ուստի Փարիզ՝ պիտի երթայ հաշտութեան խորհրդոց մասնակից ըլլալու համար։

—Խռովէն հասած վերջին լուրերը ամսոյս 2էն են. և ուրիշ երևելի դէպք մը չեն ծանուցաներ բայց միայն թէ Նիկոլայոս և Աղէքսանդր բերդերուն կործանումը, որոնք Սէվաստոպոլի ծովածոցին բերանը շինուած էին։ Դաշնակիցները ժամանակէ մը 'ի վեր այս բերդերուն տակը ական (լաղամ) կըրանային գաղտուկ կերպիւ, վերջապէս այս աշխատութիւնը յաջողութեամբ լմընցնելէ ետև, վառօդով կործանեցին զայրեալ ահագին բերդերը։ Յայտնի է որ Սէվաստոպոլի նաւու աւազանները գրեթէ բոլորն ալ վառօդով կործանուեցան դաշնակիցներէն։

—Կերչէն կըգրեն որ նոյն նաւահանգստին սառերը հալելով, մէջը գտնուած նաւերը ազատութիւններին գտեր ու դուրս ելեր են։

—Օլինադարման լուրերը տակաւին չհաստատուեցան և կերևի թէ այս խնդիրը Փարիզի հաշտութեան ժողովոյն առաջին նստին մէջ պիտի կարգադրուի։ Ի վերայ այսր ամենայնի չիարձուիր որ պատերազմող կողմերը նոր թշնամութեան գործքի մը ձեռք զարնեն և անօգուտ տեղը արիւնահեղութեան պատճառ ըլլան։

— Այսօր կէսօրին Խարբրագոյն Դուռը քրիստոնեայ ժողովրդոց վերաբերեալ նոր Հաթթի շերիֆ մը կարդացուեցաւ 'ի ներկայութեան ամեն ազգաց պատրիարքներուն։

— Դրապիզանէն կըգրեն թէ բարձրապատիւ Իզմէր փաշան, որուն համար կըզուցուէր թէ Կոստանդնուպոլիս պիտի գայ, հրաման ընդուներ է Խարբրագոյն Դուռնէն որ իւր զօրաց բանակէն չզատուի ամենևին։

—Կայսերական հրովարտակաւ քիր Իսանի Կիւքա, որ Սամսոնի գայմագամ էր, նոյն կղզւոյն իշխան կարգեցաւ փոխանակ Դալիմաքի իշխանին որ այս պաշտօնէն հրաժարեցաւ և օսմանեան դեսպան անուանեցաւ 'ի Վիեննա։

—Իզմէր Ֆայիզ Ֆէֆնտին՝ եկամտից ժողովոյն անդամ անուանեցաւ։

—Մարաքաղաքիս վաճառականացը մեծ խռովութեան և աղմկի մէջ է 'ի պատճառս գրամոց գիներուն. որոնք խիստ փոփոխական վիճակի մէջ կըգտնուին։ Օսմանեան լիրան որ մինչև 113½ ղուշի ելած էր, դարձեալ 12½ի եկաւ։ Անգլիոյ լիրան՝ որ 123 ղուշի ելած էր, 135—136 և 140ի եկաւ. և քսան ֆրանքնոց ոսկին՝ որ 97 և 98ի ելած էր, 106ի եկաւ։ Այս գիները եաքէն դարձեալ քիչ մը իջան։

ՋԱՆՋԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Զմիւռնիա, 10 Փետրվարի։

Նահանգիս կուսակալ վսեմափայլ Սիւլէյման փաշան հոգ տարաւ մարդասիրաբար կոլոր միսին օրական 4 ղուշ հացին որոշելու, զոր մասնաճառները ուզածնուն պէս 6 և 7 ղուշի կըծախէին։ Իւր այս գինը հաստատուն պահելու համար, ոստիկանութեան կողմէն քանի մը օր մէյմէկ գինուոր դրուեցաւ մասնաճառաց խանութներուն քով։

Յունիսին գնոց իջնալուն պատճառաւ, բնակչութիւնը ալիւրին գիներն ալ իջան և այսօրուան օրս Ինատալի առաջին տեսակ ալիւրը 110 փարայի օրական կրնայ առնուիլ. երկրորդ տեսակ ալիւրին գինը 90 փարա է և երրորդ տեսակինը՝ 70 փարա. և բան երևմանց այս գիները տակաւին պիտի իջնան։

—Բաղաքիս Գաղղիոյ ընդհանուր հիւպատոս մօսիւ Բիշոն տեսչութիւն իւր կառավարութեան թայլուութեամբը անցեալ շաբթու մեկնեցաւ Փարիզ երթալու։ Գաղղիոյ կառավարութեան հրամանաւ՝ Իզմիրի հիւպատոսարանին տեսչութիւնը՝ նոյն հիւպատոսարանին առաջին թարգման մօսիւ լը Տու ասպետին յանձնուեցաւ մինչև մօսիւ Բիշոնին դառնալը։

—Մօսիւ Ռոնն որ Լիոն, որ Իզմիրի Տանիմարգի հանդուցեալ ընդհանուր հիւպատոսին որդին է և որուն մինչև ցայսօր յանձնուած էր նոյն հիւպատոսարանին վարչութիւնը, թարգմանական հրամանաւ Տանիմարգի հիւպատոս անուանեցաւ Իզմիրի մէջ։

— Երեքշաբթի օրը՝ Վուիլէմոս Է. Հոլլանդիոյ թագաւորին ծննդեան տարեդարձը փառաւոր հանդիսիւ կատարեցաւ քաղաքիս Հոլանտիոյ հիւպատոսարանը. որուն մատուռը գոհաբանական հոգեւոր պաշտօն մը մատուցաւ 'ի ներկայութեան Հոլանտիոյ հիւպատոս մօսիւ Ռիչարտ Վան Լէննեբին և իւր հիւպատոսարանին պաշտօնատարաց։ Նաւահանգիստը գտնուած գաղղիական պատերազմական պտիքը, և օսմանեան գօրվէթը կէսօրին ըստ սովորութեան թընդանօթներ արձակեցին 'ի պատիւ թագաւորական այս տօնախմբութեան։

— Ընդգլոյ ծառայութեան մէջ գտնուող Օուլիցէռի զօրաց գունդը, որ 1600 հոգիէ բաղկացեալ է, մօտ օրերս կըսպասուի Իզմիր։

—Խռովի նախորդ ընդհանուր զօրապետ Գորդչաքոֆ իշխանը՝ Ռուսաց կայսեր հրովարտակաւ մը Էհատանի փոխարքայ ընտրուեր է փոխանակ Բասկէվիչ իշխանին, որ վախճանեցաւ։

—Ռուսիոյ կողմանէ ընտրուած արտաքոյ կարգի լիազօր դեսպան մօսիւ տը Պրիւնովսկոյը յունվարի 31ին (փետրվարի 12ին) հասեր է 'ի Փարիզ։

—Թրեսայի շոգենաւը մինչև այս ժամս, որ կէս օրը անցած է, տակաւին չհասաւ։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԼՐԵՐ

Զմիւռնիա, 10 Փետրվարի։

Մեր վերջի Թիւէն ետքը գլխաւոր փոփոխութիւն մը չեղաւ քաղաքիս առևտրոյն։ Տորոնը կուզուի և մինչև 282ի ղուշի վաճառեցաւ։ Կենդինարը։ Աֆիոնին գինը՝ 115—117 ղուշ է չէքին։ Անգլոյ փաղամուտը ըստ տեսակին 67էն մինչև 74ի կըծախուի կենդինարը։ Ամրոցները միշտ իջնալու վրայ են։ Ահաւասիկ անոնց այժմեան ընթացիկ գիները։ Ուշախի ցորեն՝ 42 ղուշ քիլէն։ Սորեաց ցորեն՝ 35։ Ստալիայինը՝ 45։ Ռումէլիինը՝ 45։ ընդ ամենը կըկարծուի թէ 50 հազար քիլէ պատրաստ ցորեն կայ քաղաքս։ Դարբինն գինը 26 ղուշ է, և 20 հազար քիլէի չափ պատրաստ տպրանք կայ։ Դեղին Եգիպտացորենին գինը 20 ղուշ է, և 10 հազար քիլէի չափ պատրաստ տպրանք կայ։ Ճերմակին գինը՝ 18 ղուշ է և 20 հազար քիլէի չափ պատրաստ տպրանք կըգտնուի։ Ամերիկայի պատուական ալիւրին օքան 3½ ղուշ է։

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՐԱՄԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Օսմանեան լիրա 108 ղուշ-ի հաշիւով։

Լոնտոն	116½—117½
Մարսիլիա	184—185½
Թրեսա	448—451

ԱՌՈՂՋՈՒԹԻՒՆ ԱՄԵՆԵՑՈՒՆ

Դեղահատ Թոմֆայի Հոլօուէյ։

Այս անգին դեղը, որ բոլորովին բաղկացեալ է առողջարար խոտերէ, չի պարունակեր իւր մէջը ոչ մնդիկ և ոչ ուրիշ վնասակար գոյացութիւն մը։ Որչափ որ քաղցր է փափուկ և մեղմ մանկանց ու խիստ տկար կազմուածոց համար, նոյնչափ շուտ և հաստատուն է արմատախիլ ընելու զգիւանդութիւնները նաև ամենէն խիստ ուժեղ անձինքներէ։ Բաց ասկանենք կատարելապէս անվնաս է 'ի մասին իւր ներգործութեանցը և հեռևութեանցը։ Այս դեղը առնուելով, կը հեռացուի և միանգամայն կը փարատի ամէն տեսակ հիւանդութիւնները որ և իցէ ասոնցմէ հասած ըլլան և որչափ հին ժամանակէ հետէ արմատացեալ ըլլան։ Հազարաւոր մարդիկ բժշկեցան այս դեղը գործածելով, որոցմէ շատերը գերեզմանին դուռը հասնելէն ետև, քիչ մը յարատևութեամբ վերստին ստացան իրենց առողջութիւնը, և կենդանական զօրութիւնին ձեռք բերին երբոր ուրիշ ամէն դեղերէն յոյսերնին կտրեր էին բոլորովին։

Ուստի սաստիկ ախտացեալները յուսահատուելուն մէջ թող չիյնան. այլ արժանաւոր փորձը ընեն այս պատուական դեղին ազդու ներգործութեանցը, և շուտով իրենց քաջառողջութիւնը ստանալու բարեբաղդութիւնը պիտի ունենան։

Կը յորդորեմք զհիւանդները, որպէս զի որչափ կարելի է, փութապէս հոգ տանին գործածելու այս բժշկարար դեղը հետևեալ խոթութեանց համար որ են,

Ընդհանական ջերմք (ֆիէվը էնթերմիթանթ)։
Հնչարգելութիւն (սաթմ)։
Մարդոյս մորթոյն վրայ եղած բիծերու ախտը։
Քոլէռական ջերմերը։ Մաղձ (զաֆրա։
Թոքացաւութիւն, կամ թոքային տկարութիւն։
Նուազութիւն (սթենի։) Ջրգողութիւն (սրսգա)։
Օձիկ (ելլանճըգ իլլեթի)։ Խիթ (սանճը)։
Կանանց ամսական օրինաց անկարգութիւնը։
Ամէն տեսակ ջերմերը։ Ոտնացաւութիւն (նիզրիս)։
Գլխացաւութիւն։ Դժուարամարսութիւն։
Բորբոքումն (էնֆլամասիօն։ Դալուկն (սարբլաք)։
Լերդի (գառա ճիյեր) հիւանդութիւնք։
Երիկամնաժեռութիւն (նէֆրիթ)։
Տեռատեսութիւն (մայոպը)։
Յօդացաւութիւն (ռիւմաթիսմ)։
Միզարգելութիւն։ Խոյլ պարանոցի (սուճա)։
Երկրորդական դէպք գաղլիական ախտի։
Խիճ երիկամնց և միզանցի (կամվէլը)։
Սաստիկ ջղացաւութիւն (ուշազմա)։
Ուռոյցք (դիւմէօր)։ Կեղք (իլլսէռ)։
Ամէն տեսակ որդերը (սողուլճան)։
Ափրոդիտեան ախտերը (Ֆուէնկ իլլեթի)։
Թուլութիւն և նուազումն ուժոյ, որ և իցէ պատճառներէ ծագած ըլլան։

Այս դեղահատերը կը վաճառին 'ի Լոնտոն միստր Թոմֆա Հոլոուէյին գործատունը, որ է Սէրէնա ըսուած Թաղը Թիւ 244. իսկ օտար երկիրները գլխաւոր դեղավաճառաց քով կը գտնուի. Իզմիրի մէջ սինեօր Անճէլօ Ճիւտիչի դեղավաճառին խանութը կը ծախուի։ որ 'ի Ֆռանկաց Թաղը Սուլթանէ Ճապպէսի ըսուած փողոցը Թիւ 30։

Այս դեղահատից տուփերը զանազան մեծութեամբ են, և կը վաճառին 8—21 և 32 ղուռուշի իւրաքանչիւրը, և ամէն մէկուն մէջ տպեալ ծանուցագիր մը կայ, որ յիշեալ դեղահատից գործածութեան վրայօք մանրամասն տեղեկութիւններ կուտայ, գաղղիարէն, անգղիարէն և հայերէն լեզուաւ։

Միստր Թոմֆա Հոլուէյ՝ իւր այս դեղօրէից համար Ամերիկայի Նիւ Եորք քաղաքը ևս նոր գործատուն մը հաստատեց, որ կըգտնուի 'ի Մէյսըն Լէն փողոցը, Թիւ 80։

Հրատարակիչ — տէր լրագրոյս։
Ղուկաս Գ. Պալդաղեան։

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՐՇԱԼՈՒՍԱՑ ԱՐԵՒԱՐԵԼԵՑԱՒ